

SZÉCHENYI 2020

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

TOP-5.3.1-16-FE1-2017-00008

A helyi identitás és kohézió erősítése Móraon

Helytörténeti tanulmányok

Készült: 2019. március

Készítette: Magyar Múemléki Topográfia Nonprofit Kft.

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

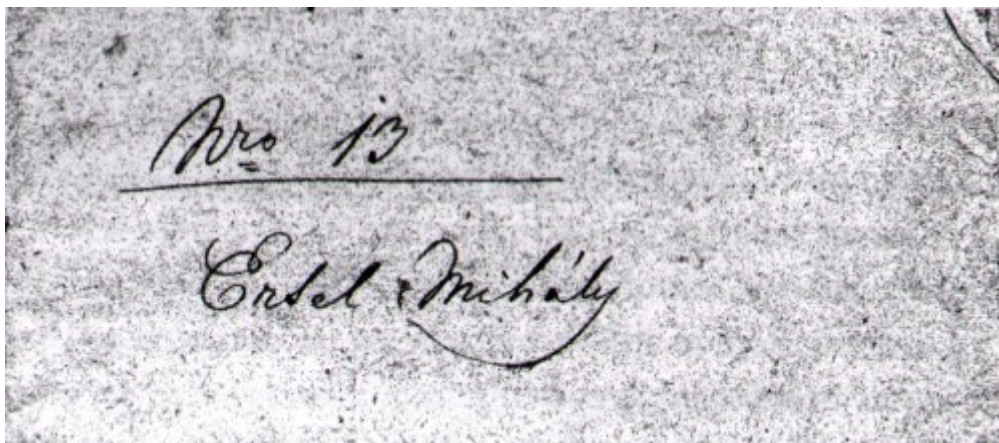
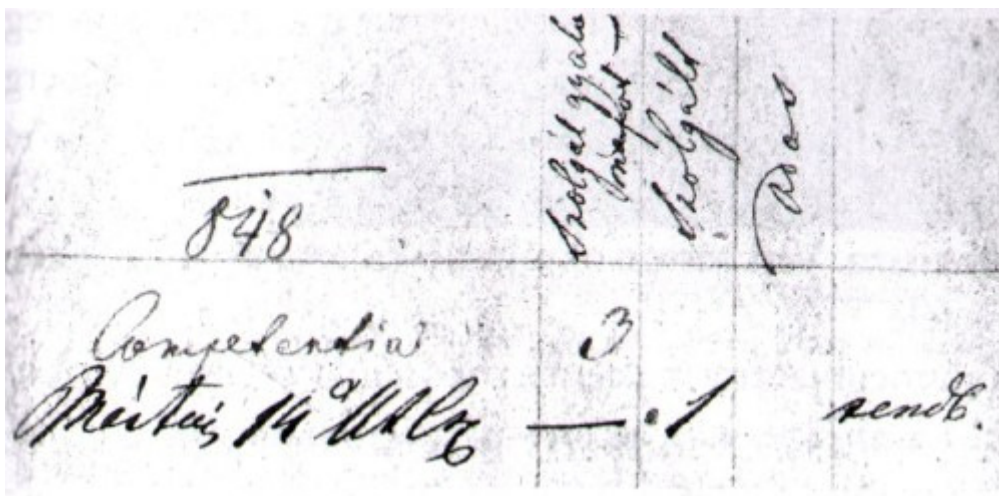
Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

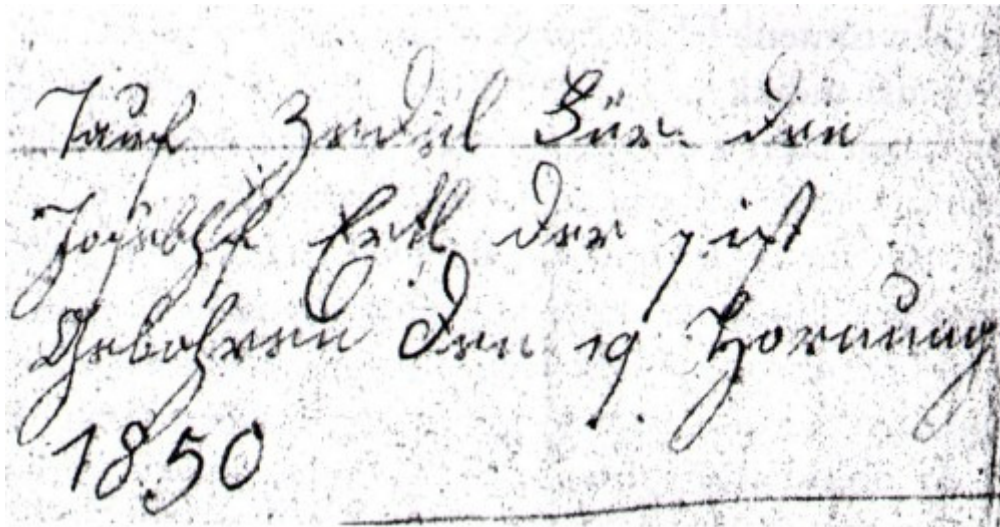

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Mór története az 1848-as forradalomtól az I. világháborúig

Manapság, az internet korában percek alatt megtudhatjuk az országban és a nagyvilágban bekövetkezett fontosabb eseményeket. Az 1848. március 15-i pesti események híre is - akkori mércével mérve - viharos gyorsasággal jutott el vidékre, így Mór mezővárosba is. A felzúdult kedélyek lecsillapítása végett Lamberg és Luzsénszky március 18-án fölmentették jobbágyaikat a feudális terhek és szolgáltatások alól, és a kapucinusok is a nyugalom megőrzésére kérték őket a templomok szószékeiről.

Robotnyilvántartó könyvecske bejegyzése

Mindez azonban nem volt nagy hatással a felszabadulás mámorában túlzó követeléseket támasztó volt jobbágy és zsellér tömegekre. Mint a gátját áttörő áradat zúdultak az uraságok erdeibe, azokban vadásztak és szekérszámra hordták el a fát belőlük. Marháikat a földbirtokosok legelőre terelték. A hangadókat: Balogh Mihályt, Streng Ferencet, Holtzinger Jánost és Virstlinger Ferencet az uraságok vadászai és erdőőrei ugyan elfogták és megzálogolták - éppen Húsvét napja volt - a lakosságnak mintegy 600 fős tömege azonban szőlőkarókkal és vasvillákkal felfegyverkezve kiszabadította őket.

A Vármegye - miután háromtagú küldöttségének, köztük a járási főszolgabírónak sem sikerült gátat vetni az „erdőben nagyobb szerű bitorlásoknak, falopásoknak, a marhákkal erőszakos legeltetésnek és puskások tolvajlásainak” - a Belügyminiszterhez fordult, aki azonnal 3 század katonát irányított ide a rend helyreállítására. Május 18-án a katonaság meg is érkezett és letartóztatták a főkolomposokat. A beszállás és ellátás annyira megterhelte a móriakat, hogy javulást ígérve kérvényezték a katonaság visszahívását, ami 24-én meg is történt. A megyei törvényszék Pisch Józsefet 1 évi, Kerekes Istvánt félévi, Stajrer Mártont 3 havi vassal és böjttel súlyosbított börtönbüntetésre ítélte.

Az országos viszonylatban is igen feszült helyzet a politikai vezetés számára sürgős feladattá tette valamilyen fegyveres erő megszervezését. Így alakult meg a Nemzetőrség, melyben „minden 20 és 50 év közötti polgár fegyveres szolgálatot

tenni tartozik". Ennek azonban feltételei voltak: Tagja csak az lehetett, aki fél- vagy annál nagyobb telket bír, vagy legalább 100 pengő feletti éves jövedelemmel rendelkezik. Mórton 418 nemzetőrt írtak össze. Kapitányuk Luzsénszky Alajos földesúr lett, elöljáróik között Pentz Jakabot és Ébner Ignácot is megtaláljuk.

A volt jobbágyok megfegyverzése után a népképviseleti követek megválasztása borzolta fel a kedélyeket. Választójogot az a 20 éven felüli férfi kapott, - nemzetiségi és valláskülönbség nélkül - aki legalább 1 úrbéri telekkel vagy 100 ezüst forint feletti jövedelemmel rendelkezett, továbbá a kereskedők és iparosok, ha saját boltjuk, műhelyük volt. A megyét öt kerületre osztották, Mór a bodajki kerülethez került. Gróf Festetics Gejza a liberálisok, - Salamon György pedig a radikálisok képviselőjében kezdte el az agitációt. Az előbbi jelöltnek a móri és környékbeli németek, - utóbbinak a református magyarok alkották a bázisát. A június 20-i választások véres verekedésbe torkolltak: a „csatatéren” egy halott és több súlyos sebesült maradt. A választást július 23-án meg kellett ismételni. Délelőtt Salamon György hívei, délután pedig Festetics Gejza támogatói adták le szavazataikat. Utóbbi 907-896 arányban nyerte el az országgyűlési követ - címet, győzelmét elsősorban a móri németajkú választóinak köszönhette.

Jól ismert tény, hogy Kossuth Lajos nemzetalkotó népként egyedül és kizárólag csak a magyart ismerte el, az egyforma jogokat kérő nemzetiségi küldötteket kardjára csapva zavarta el. A románok, de a szerbek és horvátok is e durva elutasítás után ugyancsak fegyvereikhez nyúltak. A Jellasics horvát bán által vezetett sereg fenyegetően közeledett Pest felé. A magyar kormány lemondott, az uralkodó Mór földesurát, Lamberg Ferencet altábornagyi rangban szeptember 25-én bízta meg a rend helyreállításával. A csapatok nélkül Pestre érkező Lamberget azonban a pesti forradalmi tömeg kirángatta hintójából és felkoncolta (szeptember 28.).

Másnap Jellasics Pákozdnál csatát veszve Bécs felé vonult vissza. Vert serege október 1-én érte el városunkat, majd pusztítva, rabolva húzódott tovább az osztrák főváros felé.

Lamberg Ferenc altábornagy nemcsak a császár teljhatalmú megbízottja, hanem a mi őseink földesura is volt, érdemes ezért személyével részletesebben is foglalkoznunk. Lamberget eddig olvasmányainkban, mint a zsarnok osztrák császár

magyargyűlölő lakáját ismertük meg. Az újabb kutatások azonban már egészen más színezetben tüntetik fel őt. Ennek jobb megértéséhez bele kell pillantanunk az akkori Bécs politikai kulisszái mögé. Ma már tudjuk, hogy 1848 őszén itt két erő állt szemben egymással: a gyengeelméjű, mindenáron békét akaró és éppen ezért a magyar követeléseket készségesen aláíró V. Ferdinánd és az engedékeny császárt félreállítani akaró, a magyaroknak adott engedményeket katonai erővel felszámoló háborús párt. Ennek élén Wittelsbach Zsófia főhercegné állt, aki a lemondásra ítélt uralkodó helyett saját fiát, az ifjú Ferenc Józsefet kívánta az egységes birodalom császári trónjára ültetni. Segítői Jellasics és Windischgrätz tábornokok voltak. Sikerült még Lamberg Pestre érkezése előtt a magyar fővárosba elküldeniük agitátorait, akik a forrongó tömeget a béke ügyében fellépő Lamberg gróf megölésére uszították. A következmény ismert...

Az olvasóra bízunk annak eldöntését, hogy együtt lelkesedik-e Petőfi Sándorral, a forradalmár költővel, amikor azt írja az „Akasszátok fel a királyokat” című versében:

„Lamberg szívében kés, Latour nyakán

Kötél, s utánok több is jön talán.

Hatalmas kezdesz lenni végre, nép!

Ez mind igen jó, mind valóban szép,

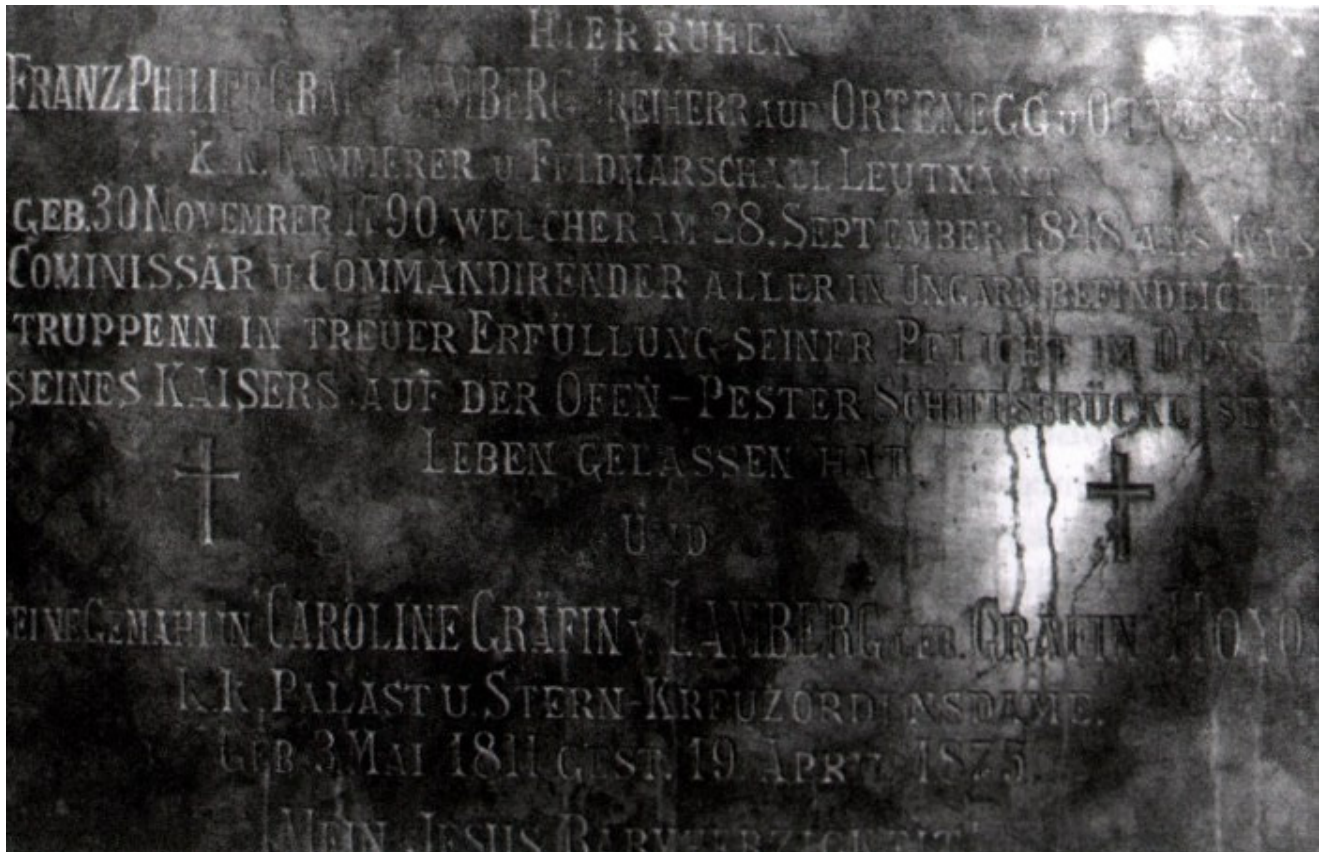
De még ezzel nem tettetek sokat,

Akasszátok fel a királyokat!”

Vagy őszintén sajnálja azt a Lamberg grófot, aki sokadmagával együtt jól sejtette, hogy a kilátástalan háború csak felesleges vérontást és szenvedést hoz magyar hazája számára, ezért is vállalta Kossuth és Jellasics között a békeközvetítő szerepét. S hogy Magyarországot valóban hazájának tartotta, az naplójából is kiderül: „Bár lenne az a jutalmam, hogy kedves hazám jövődjéért én is valamit tettem!”.

Mindenki, aki ismerte, becsületes hazafinak tartotta. Magyar nyelvű könyveket is írt. Egyikben - melyben elsőnek használta a „honvéd" szót - azt sürgette, hogy a magyar nemesség mondjon le kiváltságairól a haza érdekében!

A háborús nehézségek miatt csak 1849. február 28-án tudták eltemetni a móri kapucinus templomban levő családi kriptába.

A Zárdatemplom kriptájába a Hochburg és Lamberg család temetkezett.

A Szent Ferenc oltár mellett látható márványtábla német szövege:

Hier ruhen

*FRANZ PHILIPP v. GRAF LAMBERG, FRELHERR auf ORTENEGG u.
OTTENSTELN*

K.K. Kammerer u. Feldmarschall LEUTNANT.

Geb. 30. November 1790. Welcher am 28. September 1848 als Kais.

Truppen in treurer Erfüllung seiner Pflicht im Dienste

Seines KALSERS auf der OFEN-PESTER Schiffsbrücke sein

Leben gelassen hat.

+ und +

Seine Gemahlin, CAROLINA GRÄFIN v. LAMBERG, geb. Gräfin HOYOS

K.K. Palast u. Stern-Kreuzordensdame.

Geb. 3. Mai 1811. Gest. 19 April 1875.

Mein Jesus Barmherzigkeit!

A magyar fordítás:

Itt nyugszanak

Cs. Kir. Kamarás tábornagy.

Szül. 1790. november 30., aki 1848 szeptember 28-án mint császári

biztos, minden Magyarországon található csapat parancsnoka

kötelességének hű teljesítése közben császárának szolgálatában

a Pest-Budai hajóhídon életét vesztette.

+ és +

cs. kir. Palota - és Csillagkeresztes dáma

szül. 1811 május 3-án, megh. 1875. április 19.

Jézusom irgalmasszívúsége!

A trónra lépő ifjú császár 1848. december 2-án adott parancsot Windischgrätz tábornagnak a magyar függetlenség megsemmisítésére. Az osztrák erők december 27-én elfoglalták a Görgey által kiürített Győrt. A magyar főerők Bicske - Bánhida irányába vonultak vissza. Utóvédjük Bábolnánál 28-án - súlyos vereséget szenvedett.⁴

Ugyancsak 28-án reggel érkezett Bakonysárkányba a Mura vidékéről iderendelt Perczel Mór tábornok hadteste. Előőrsei estére Kisbérig hatoltak, ahol találkoztak a Bábólnáról megfutott magyar erők egy részével. Másnap Perczel erőit Móra vonta vissza, katonáit sváb gazdák házaiba szállásoltatta el. További visszavonulási irányként Sőréd - Székesfehérvárt tervezte, de ekkor megkapta Kossuthnak csatára buzdító levelét. A közelben állomásozó Görgey segítségét is remélve vállalta a megütközést. Másnap, december 30-án kora reggel haditanácsot tartott a főhadiszállásán: a mai Bajcsy és Táncsics utca sarkán álló ún. Pekk-házban, ahol a hadrend mellett a parasztokkal ásandó sáncok helyét is megvitatták. Ugyanekkor a hadtest (5 zászlóalj gyalogság, hat és fél huszárszázad, 26 ágyú) elfoglalta védelmi állásait az ún. „fehér kereszt” térségében. A jobbszárny a szőlőskertek előtt (a mai Győri út végénél fekvő „Cigányszőlők” előtt), a centrum az út két oldalán, kidöntött fákkal eltorlaszolja az állásaik előtti terepet. Községünk történetének egyik lelkes kutatója volt Mátrai (Mayer) Ferenc, aki egyenesen a „Táborhegyi” csatáról beszél. Egy, a csatában részt vett szemtanú is azt írta visszaemlékezéseiben: „Perczel tábornok meg onnan, a Táborhegy tetejéről kukkerral nézte...” Állítólag az itteni honvédtáborról nevezték el aztán e bozótos dombot Táborhegynek. A nyílt terep kiválasztása nem volt szerencsés, ugyanakkor az osztrákok a közeli - ekkor még idáig nyúló Dobosi erdő rejtekében kezdhették hadmozdulataikat.

Az első ágyúdörgések hallatán Horváth János ezredes Bodajkról 700 főnyi egységével Móra sietett, míg a féltékeny Görgeynek egy másik tisztje, Karger Ferdinánd ezredes 3000 katonájával Csákváron tétlenül várakozott. Az ütközet 8 órakor kezdődött. A mieink balszárnya visszaverte az erdőből előtörő császáriakat, bár mint Dr. Erdős Ferenc, a székesfehérvári levéltár igazgatója kitűnő tanulmányában írja: „Két ágyúja löni nem akart”. Az osztrákok jóval több ágyújukból viszonozták a tüzet. Majd 12 vértés lovas századuk megfutamította a vele szemben álló honvédzászlóaljat. Ezután a huszárok is - megtagadva Perczel támadást elrendelő parancsát, menekülni kezdtek. Most az osztrákok támadása a centrum ellen fordult. Az itteni újonc egységek ugyan „hatalmasan” viselkedtek, de félórás hősiesség után hátrálni kényszerültek. Erre Perczel elrendelte a visszavonulást. A városban még kisebb utóvédharcok folytak, így az ún. sintérdombon, vagyis a homoki temető közelében. Az innen is visszaszorított honvédegységek aztán a közeli utcákon szembetalálkoztak a balszárnyunk

üldözéséből visszafordult osztrákokkal. Egyik helyszínt egy visszaemlékező szemtanú így írja le: „Amint a Kisbér és Győr felől az út a városban egyesül, egy kis kápolna állt ott (a Rókus kápolna). Itt csaptak össze a kastély felől, a széles utcán visszanyargaló és a kisbéri úton tömegesen „Hurrah!” kiáltásokkal a városba rontó vasasokkal”. Egy másik összecsapás a „kálomista-templom” és a mai Szabadságtér között folyt. Itt egy kis huszárcsapat állta el a Csernye - Nagyveleg felől közeledő osztrák vasasok útját. Vezetőjüket, Rudolf von Schaffgotsch kapitányt egy fiatal, 19 éves Kún Béla nevű veszprémi huszár bátran megtámadta és levágta. A vasas tisztet a kálvária - temetőben hantolták el, örök álmát egy alvó oroszlánt ábrázoló bronz síremlék őrzi.

A vert sereg részben Söréd, részben Csókakő irányában menekült. Az ütközetben mindkét fél részéről 32 katona esett el. Ókét a „Homoki” temetőben három sírba temették. A szájhagyomány szerint voltak köztük, akik nem halottak, csak sebesültek, aléltak voltak, de az akkori kegyetlen hadviselés nem törődött velük. Mintegy 350 sebesült került az itteni katonai kórházba és a kapucinus atyák zárdájába. A „Magyarország hadtörténete” című munka (Zrínyi kiadó, 1985) Perczel hadtestének összes veszteségét 4-500 főre teszi, mintegy ezer pedig fogságba került.

Gróf Schaffgotsch Rudolf kapitány síremléke a Kálvária temetőben.

A fém emléktábla szövege:

*Graf Rudolf Schaffgotsch, Escadron commandant bey Gr. Wallmoder
Curassier. Gestorben den Heldentod in der Schlacht bey Moór den 30-ten*

Dezember 1848 im 35 Jahre seiner Alters. Ruhe seiner Asche!

Magyar fordítás:

Gróf Rudolf Schaffgotsch, egységparancsnok a gróf Wallmod-vértesslo-

vasságnál Hősi halált halt a móri csatában 1848 december 30-án,

életének 35. évében.

Béke hamvaira!

A vereség okairól nem alakult ki egységes kép. A legfőbb ok az ellenfél túlereje volt. Perczelnek 5620, Jellasicsnak 16.000 embere volt. Ágyúja is kétszer annyi, mint a magyaroknak. A másik ok, a felderítés teljes hiánya. A mieink Sárkány felől várták a támadást, az ellenség pedig Aka és Veleg felől tört előre. Súlyosan tévedett Perczel a vele szemben állók számának megítélésében. Úgy tudta, hogy Jellasics főerőivel Görgeyt üldözi és - mint azt a Bodajkról hozzácsatlakozó Horváth ezredes kérdésére is válaszolta: „Mintegy 3000 emberből álló osztrák mellékhadal állunk szembe!”. Vannak, akik ennek az ezredesnek tulajdonítják a vereséget, Éppen az ő emberei futamodtak meg leghamarabb. Sokan az „áruló” Görgeyt okolják, mert segítségnyújtás nélkül magára hagyta tábornoktársát. Maga Perczel a huszárság „viseletének”, azaz gyáva parancsmegtagadásának tulajdonította a vereséget. Közel járt az igazsághoz, különösen, ha hozzávesszük az itteni szájhagyományban megőrzött valóságot: „A magyar huszárok részegen indultak a csatába!” Megerősíti ezt a szájhagyományt a zárdatemplom irodájában olvasható krónika is. E szerint a csata előtti estén, a kolostor udvarán rakott tüzek körül a huszárok ettek, ittak és táncoltak.

Mór lakosságára a csata után súlyos terhek nehezedtek. Nemcsak a halottakat kellett eltemetniük, hanem a serbesülteket is ellátni. Jellasics katonái 574 parasztgazdaságot dúltak fel, óriási, mintegy 40.000 Ft kárt okozva. Az itteni németiségre azonban egy további súlyos gyanú is vetődött. Mór és a környező falvak magyar lakossága őket okolta a csata elvesztésével. Úgy találták, hogy a község sváb bírása, Frey János a bűnös, aki egy Négele nevű emberrel éjjel szekéren Sárkányba ment, ahol az osztrák tisztet tájékoztatta a magyarok létszámáról és sáncaik helyéről. Ezért történt aztán az, hogy az osztrákok haderejük zömével nem a várt irányból támadtak. Arról is hallhattunk, hogy a bíróságot az ott megbeszélte zászlójelekkel a templomtoronyból segítette az ellenség tisztjeinek a csata irányításában.

A móri magyarok el is határozták az áruló kivégzését. Ám hiába keresték, sehol sem akadtak a nyomára. Hivatkozzunk megint a szájhagyományra. E szerint a bíró a templom orgonaszekrényében bújt el, s egy hű embere, egy Mátyás nevű kisbíró hordta neki titokban az élelmet.

A csatával kapcsolatban Mór németajkú lakosairól a különböző források egymásnak ellentmondóan emlékeznek. Egyes szerzők szerint az osztrákok az itteni német lakosság segítségével futamították meg a honvédeket, akiknek visszavonulását úgy próbálták nehezíteni, hogy szekereikkel eltorlaszolták az utcákat, sőt a menekülők által eldobált fegyvereket megtöltve lövöldöztek a magyarok után. Más visszaemlékezések viszont éppen a segítőkészségüket említik. Ajtóikat, kapuikat kítárva segítették elő visszavonulásukat, a menekülés útirányát is megmutatva nekik. Az egyik krónikás megírja, hogy a csata előtti éjszakán a honvédek sváb gazdákhoz voltak bekvártélyozva, „ajkuk ugyan egy szót sem tudott magyarul, de szívük egy szót sem tudott németül”. A csatában később megsebesült vitéz huszárt, Kún Bélát is volt szállásadója mentette meg, aki éjszaka megkereste, szekéren hazaszállította. Orvost hívtak hozzá, majd négy hónapon át ápolták. Felépülése után Világosig folytatta a harcot...

A szájhagyományok a lakosság semleges magatartásáról tudósítanak. A móriak az utcai harcok eseményeit lakásuk ablakaiból, vagy kerítésük védelme mögül nézték, hogyan harcoltak a lovas és gyalogos katonák, hogyan töltötték meg ágyúikat a tüzérek és hogyan próbáltak félreugrani az ellenség pattogva, - majd gurulva közeledő ágyúgolyói elől...

A csata után frissen kinevezett császári biztos hűségnyilatkozatot követelt a járás és megye vezetőitől. A móri bíró, Frey János és a jegyző, Angyal János eleget tett a felszólításnak.

A nyugtalanságra, ellenszegülésre mindig hajló móriak újra megmozdultak. Azt ugyan örömmel üdvözölték, hogy a császár érvényben hagyta a jobbágyfelszabadítás korábbi rendeletét, de szabad bormérést követeltek, s újra megkezdték az erdőben a tiltott fakitermelést és a vadászatot. Ebben különösen az erdőhöz közeli Vajali rész lakói jártak elől Müller Lőrinc bátorításával.

A honvédsereg az 1849. évi tavaszi hadjárata során felszabadította az addig körülzárt Komárom várát. Mór térségében újra megélénkültek a csapatmozgások. A lakosságot és az uradalmakat megint élelmiszer és takarmány szállítására, lófogatú kocsik kiállítására kötelezték a császáriak, akiket később egy kis időre kiszorítottak innen a honvédek. A meghirdetett népfelkelés megszervezésére azonban már nem volt idő. Az osztrák és orosz túlerő elől visszavonuló magyarok nyomában, július 7-én ismét császári egységek vonultak be Móra. Mikor azonban Klapka György augusztus 3-án kitört Komáromból és felszabadította a környéket, toborzó emberei itt is megjelentek és megkezdték újoncok gyűjtését. De megjelent egy - a kapucinus zárda krónikása szerint - mintegy 300 főnyi „bőgatyás szabadcsapat” is, és a császárárt imát mondó gardian (a kolostor elöljárója) életéért 5000 forintot követeltek. Továbbra is a krónikást idézzük: „Nagy nehezen megértették, hogy a kolostor lakói szegény koldulórend tagjai, szegénységi fogadalmuk miatt ennyi pénzük nem lehet”, így a vendégek megelégedtek 500 forinttal, majd 14 akó bort és egy hordó „mangerlit” (aszú-szőlőszemet) magukkal véve a császáriak közeledésének hírére visszamenekültek a Bakonyba.

Augusztus 20-án az osztrák egységek újra bevonultak Móra. Parancsnokuk jelentése szerint a móriak kétharmada üdvkiáltásokkal fogadta őket.

Igazat kell adnunk Seidel Ignácnak, a Lamberg uradalom tisztartójának, aki naplójában ezt írta az 1849-es évről: „Mozgalmas és nehéz év, a politikai adminisztrációk olyan gyakran, gyorsan változtak, hogy nehéz volt a jó utat megtalálni a túléléshez.

A szabadságharc leverése utáni békeidőszak a mezőváros további gazdasági megerősödését, a lakosság gyarapodását hozta magával. Mór ekkor Fejér megye sármelléki járásának felső kerületének a székhelye volt. 1850-ben 730 lakóháza állt, a grófi pusztákon 81 ház 171 lakrésszel. (A lakosság 18%-a élt itt!) Határának több mint a felét ekkor még erdő borította, ennek kiirtása azonban gyors ütemben folyt. Így a lakosság újabb legelőkhöz, szántóföldekhez jutott, szőlőt is egyre nagyobb területen ültettek.

1856 tavaszán újra felvetődött a közös erdő elkülönítésének kérdése. Az uradalmak által felkínált jobbágy-telkenkénti 3 öl fát a gazdák nem fogadták el, s kérték, hogy az

őket megillető erdőrészt mérjék ki számukra. Ez hosszabb alkudozás után meg is történt. A telkes gazdák Doboson, a sárkányi határ előtt, a zsellérek pedig Sövénykút térségében kapták meg erdeiket. Telkenként 4 hold erdőt számítva, összesen 573 hold erdőt mértek ki számukra (1869.)

A már korábban tárgyalt legelő-elkülönítés is csak 1856-ban lépett hatályba. A volt jobbágyoknak sikerült e területük megnagyobbítását kiharcolniuk. A telkeseké 1040 holdra, a zselléreké 823 holdra növekedett.

A Bach-rendszerben sok gondot okozott az újonnan megszervezett állami és megyei intézmények és hivatalok, valamint a katonaság elhelyezése. A bírónak köteleznie kellett a módosabb gazdákat, hogy a katonák beszállásolására alkalmas helyiségeket, továbbá lovaik elhelyezéséhez szükséges istállókat építsenek, de ezek elégtelensége miatt a mezővárosnak még az uradalmaktól is kellett istállókat bérelnie. Mivel az 1820 körül épült régi községháza (a kapucinus zárda déli szomszédságában) is kicsinek bizonyult, a szaporodó hivatalok (községi, főbírói hivatal, a Járásbíróság és az ennek alárendelt telekkönyvi hivatal, az adóhivatal stb.) számára is magánszemélyektől voltak kénytelenek a helyiségeket igénybe venni, ugyanígy a tömlőcöt és az idetelepített zsandárok, azaz csendőrök szállását is. Mindezek a terhek gyakran kiürítették a mezőváros pénztárát. Sokszor előfordult, hogy a katonaság csak nagy késedelemmel fizette ki az általa igénybevett fuvarokat, vagy a rekvirált szarvasmarhák, takarmányok, tűzifa stb. árát. Az előljáróság gyakran kért kölcsönt az itteni zsidó kereskedőktől (1850-ben 333, 1869-ben már 442 volt az itteni zsidók száma). Éppen ennek a zsidó tőkének a visszaszorítása érdekében alapították meg 1872-ben a Moor-vidéki Takarékpénztárt, mely jelentős szerepet játszott az 1867-es kiegyezés után a gazdasági élet felpozíciójában. Ehhez az első lökést az 1861-ben megépült Székesfehérvár-Komárom közti vasútvonal adta.

I

Q. J.	L. J.	Soch	öl.
1.	771 Haus N. C. 178 Hof und Garten	—	736
2.	5728/a Hutweide in Rákos	—	936 1/2
3.	5830 Hutweide in Rákos	—	987 1/2

Ezer tartozik/ aránylagos illetéke a kiróó erdő.
böl l. 1848. j. t. j. r. ny. ut.

Schreindorfer Grundt St. Jankov

+

Q. J.	L. J.	Soch	öl.
1.	3127 Hof und Wirtshaus in Rákos	—	500

Schreindorfer Grundt St. Jankov

Bem. 1863. évi Decembris 18. 3584. j. a
 A háromgye bíráskodása által 1863. évi Octobris 3.
 hídelői 4000 kistör. bevé. d. v. r. m. a. j. a. l. a. j. a. s. a. i. t.
 I. 2. sor. 128. k. a. n. a. l. a. s. s. h. i. s. t. o. l. l. a. t. 51. 200. a. r. a. s. a. t.
 3. k. a. r. o. s. a. g. a. g. n. o. s. i. n. y. i. s. o. t. t. 1860. évi márciusi törvény.
 1. 500. sor. a. u. a. l. a. s. s. a. i. s. i. s. t. e. l. i. t.

Az 1848. évi márciusi törvények az ingatlanok nyilvántartását kivették a földesurak jogköréből.

E feladatot a frissen felállított Telekkönyvi Hivatalok vették át.

Az addig közös legelők és erdők elkülönítése 1856-ban, ill 1869-ben lépett hatályba.

A volt jobbágyokat megillető részeket a fenti hivatal a nevükre írta:

1. 771. Haus ne 178, Hof und Garten (Ház, udvar és kert) 736 öl.
2. 5728/a Hutweide in Rákos (Legelő a Rákoson) 936 1/2öl.
3. 5830 Hutweide in Rákos (Legelő a Rákoson) 987 1/2 öl.

*Ehhez tartozik aránylagos illetőség a közös erdőből. Isd: a 488 sz. t.
jegyzőkönyvet. Schreindorfer Georg*

Áthúzott rész:

1. 3127 Zehent Weingarten in Vajaler Gebirg

I. Ried an Weg stessend. 800 öl.

= Tized-szőlő a vajali határban

az útnak ütköző első dűlőben.

*Az alsó kivonat szerint a 2. Tételből 51 öl az 1861 évi vasútvonal építés miatt
a vasúttársaság nevére „átvitetik”.*

A „Moor-vidéki Takarékpénztár” egyik - magyar és német nyelvű - betétkönyve

Év és hó Jahr u. Monat	Nap Tag	Összeg betűkkel Capital in Buchstaben	Betett Einlage	
			korona	fillér
1915 XI	19	Kellőeres K	2000	—
dec. 1916.	31.		1165	
júni	30.	tőkésített kamat	4855	
dec.	31.		4695	
1917. június	17.	Egyenlőség K 55f		
június	30.	tőkésített kamat	4015	
december	31.	tőkésített kamat	4080	
1918. április	8.	Magyarországi 90/100 K		
június	30.	tőkésített kamat	2840	
december	31.	tőkésített kamat	1250	
1919. január	18.	Magyarországi 90/100 K		

A „Moor-vidéki Takarékpénztár” egyik - magyar és német nyelvű - betétkönyve

Frachtbrief

(Für den Frachtvertrag gelten das Beförderungsreglement und die in Betracht kommenden Tarife)

An *Fr. J. Pink*
Städt. Lemberg oder in der

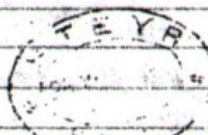
Wagen		
Nr. und Serie *)	Eigentumsmerkmal *)	Leistung (kg) / Inhalt (m ³)
<i>1213928</i>		
Frachtbrief Nr.	<i>291</i>	
Karte Nr.		

*) Eintragen vom Abender, wenn derselbe das Gut bei der Aufgabe verladen hat.

(Wohnung) _____
Bestimmungsstation *Mor*

Bestimmungsort *) _____

Eiwa beauftragter Beförderungsweg: _____
Anzuwendende Tarife: _____

*) Anzugeben, wenn der Bestimmungsort von der Bestimmungsgattungen abweicht.

Adresse oder Zeichen und Nummer	Anzahl	Art der Verpackung	Inhalt	Wirkliches Rohgewicht ²⁾
<i>g 77 2208</i>	<i>1</i>	<i>Kiste</i>	<i>weiße Leinwand</i> <i>Pink</i>	<i>45</i>

Interesse an der Lieferung in Buchstaben _____

Beauftragte Duplikat, Aufnahmeschein, Quittungsbuch *)
*) Das nicht Beauftragte ist durchzustreichen.

Stempel über Erteilung einer Aufschubbescheinigung:
W THEIL

Erklärung wegen der einseitigen (zoll- und steuerrechtl.) oder polizeil. Behandlung; Beschränkung der betreffenden Dokumente und Beförderungsbedingungen. Sonstige gesetzlich oder reglementarisch vorgeschriebene oder sonstige Erklärungen:
K.K. S.B.

Stempel der Versand-Station: **STEYER 26. XI. 1917 K.K. S.B.**

Wagen-Stempel: **STEYER K.K. S.B.**

Stempel der Bestimmungs-Station: **ST. P. 26. XI. 1917 K.K. S.B.**

A Cs.Kir. Déli Vaspálya Társaság magyar-németnyelvű fuvarlevele egy láda borosüveg szállításáról az ausztriai Steyerből a móri Lamberg-kastélyba

Cs. kir. déli vaspálya-társaság.
K. k. priv. Südbahn-Gesellschaft.

Stations-Nummer 19
Station Szab. déli vas am 19

szám }
Nr. }
An Herrn *Herrn Heinrich von Lamberg*

Az 1915 januárban 13732 számú
fuvarlevéllel *post* *Altenmarkt*
St. Pölten
Für die unterm *St. Pölten*
Frachtbrief-Nr. *nach* *St. Pölten*
von

Ön által feladott
saját czime alatt beérkezett
ron Ihnen aufgegebenen
unter Ihrer Adresse eingelangten

szíveskedjék a tévesen kiszámított járulékra még eső *27* K. *40*
az alulírt pénztárnál utólagosan lefizetni.
belieben Sie die zu wenig berechnete Gebühr von K. h.
an die unterzeichnete Cassa nachzusahlen.

Für *St. Pölten* Pénztár.
Cassa.

legyzet:
Nota:

lefizetett
Bezahlt wurden K. 1/h.

helyesbített járulék
richtige Gebühr *27* K. *40* 1/h.

látta:
Gesehen:

Az állomási főnök
Der Stations-Chef

A Cs.Kir. Déli Vaspálya Társaság magyar-németnyelvű fuvarlevele egy láda borosüveg szállításáról az ausztriai Steyerből a móri Lamberg-kastélyba

Ugyancsak 1872-ben alakult meg az Önsegélyező Népbank is, mely nevéhez hűen valóban segélyezési célokat szolgált. Az elavult céhrendszer helyébe 1871-ben Ipartársulatok léptek, melyek szakmánként fogták össze az iparosokat. Ezek is rövidesen az egységes Ipartestületnek adták át helyüket.

A mezővárosi jogforma 1870-ben megszűnt, a település „nagyközség” - rangot kapott, nevét is 1902-ben az addigi Moor-ról Móra-ra változtatták.

A település vezetői a századforduló táján jutottak el oda, hogy sikerült a községi háztartás addig szinte állandósuló hiányát eltüntetni. Majd az italmérési jog, a malom, a vadászterület, sőt az itteni fogyasztási adók bérbeadásával, valamint néhány községi ingatlan eladásával már annyi bevételhez jutottak, hogy templom és iskolaépítés után már a régóta esedékes Községháza és Járásbíróság megépítésére is vállalkozhattak (1910), sőt ide egy év múltán már a telefont is bevezethették. Az adóhivatal és a posta helyiségeit továbbra is a „Láncos” kastélyban bérelték.

A korábbi időszakokhoz hasonlóan a századforduló táján is komoly gondokat okozott a község lakosságának és előljáróságának az itt állomásozó és átvonuló katonaság elhelyezése. Ezek részére az előljáróság további helyiségeket szándékozott bérelni, a község szegény volta miatt azonban ennek az új tehernek viselhetésére nem vállalkozott, még kevésbé arra, hogy egy új laktanyát építsenek. De egyre kevesebb pénz jutott a régebbi katonai épületek karbantartására is.

Itt kell kitérnünk arra, hogy hol is voltak régen Móra-n ilyen katonai épületek! A legnagyobb laktanya a mai Radnóti iskola helyén állt, a XVIII. század végén épült az itt állomásozó lovas egység számára. Az 1848-as szabadságharc leverése után egy, a mai Zrínyi utcában lakó Manner nevű gazda épületeit vásárolták meg és alakították át kaszárnyának. (Térképünkön a 106 sz. épület). Ezért nevezték az utca e szakaszát régen Kaszárnya utcának.

Ugyancsak a Zrínyi utcában, a mai kenyérgyár helyén állt az 1777-79 között épült katonai törzskari szállás is. (Hári Gyula, a megyei levéltár munkatársa állapította meg, hogy ennek alaprajza pontosan megegyezik az első világháború előtt itt épült villanytelep alaprajzával). Vele szemben, az akkor még temetőnek használt 952-954-es parcellán pedig egy lőportorony állt.

1780-ban egy katonai betegápolóház készült el, mely később tiszti ispotályá fejlődött - a többszörösen megtoldott épületben jelenleg a katolikus iskola működik. Az előtte levő tér ezért viselte régen az Ispotály-tér nevet.

A jelenlegi Budai Nagy Antal téren a katonaság raktárépületei voltak, ezért ezt az épületegyüttest „Magazinnak” mondták. Térképünk a 722 sz. telken tünteti fel a 221. számú épületet.

A mai Rendőrkapitányság (korábban a Takarékpénztár) helyén 1820-ban épült fel a katonai lovarda. A katonatiszteken kívül az itteni földbirtokosok is használhatták, mert építéséhez a telket és építőanyagot ingyen adták.

Miután a katonai hatóság úgy látta, hogy sem a romladozó épületek javítására, sem újak építésére nincs pénz, valamennyi egységét kivonta Mórról (1884). Távozásuk viszont kedvezőtlenül hatott a móri borosgazdák, kereskedők bevételi forrásaira.

Ekkor derült ki, hogy a magyar katonaság elhelyezése egy többségében németek által lakott településen haszonnal is járhat. Az így kiürült épületeket egyéb célra hasznosították. A Manner laktanyába a szegényház költözött. Az Ispotály épületében az idekerült apácák nyitottak iskolát és óvodát. A Piactéri huszárlaktanyáról is lemondott addigi tulajdonosa, a vármegye, melyet a község vásárolt meg. Egyes helyiségeit zsidó kocsmárosok és kereskedők vették bérbe, majd a polgári iskola kezdte meg benne működését.

Fejezzük be a móri katonaság és laktanyák ismertetését egy anekdotával, melynek hőse egy az idő tájt katonáskodó móri baka, Schreindorfer Mátyás volt. Ez az egyik bécsi őrszázadban szolgáló honvéd azzal a különleges képességgel rendelkezett, hogy jó sok levegő lenyelése után attól egy kis hasizom nyomással mindjárt meg is tudott szabadulni. Ezzel a „mutatvánnyal” nemcsak bajtársait, hanem az őrség unalmas óráiban saját magát is szórakoztatta. Egy alkalommal éppen a császári palota egyik szárnya alatt sétált fel-alá, szolgálat közben megint csak a szokásos módon gyakorolta tudását. Egyszer csak legnagyobb rémületére az egyik nyitott ablakból maga a felséges császár hajolt ki, aki őt magához is rendelte. Félholtra válva, remegő lábakkal jelentkezett őfelségénél, aki azonban kegyesen fogadta, s

megkérdezte tőle, hogy az iménti produkciót bármikor meg tudja-e csinálni. Igenlő válaszára a császár - büntetés nélkül - elbocsátotta.

Az uralkodó ugyanis parancsnoki megbeszéléseken, közös étkezések során megbotránkozva észlelte, hogy egyik magas rangú tisztje nem átal az ő jelenlétében hangosan böfögni. Ezt az illemszabályokról megfélemezett emberét akarta a móri baka részvételével megnevelni. Egy ebéddel összekötött értekezleten ezt a tisztet a terem bejáratához ültette, az ajtó mellé pedig - egy kis külön asztalkához Schreindorfer honvédet, megparancsolva neki, hogy tudását szorgalmasan gyakorolja.

A hozzá közel ülő tiszt egy ideig megdöbbenve hallgatta a baka illetlen viselkedését. Majd megkérte a császárt, hogy kegyeskedjen ezt a műveletlen bakát rendre utasítani. Az uralkodó azonban így torkollta le: Kedves barátom, sokkal inkább elviselem azokat az illetlen hangokat, melyek az asztal alól jönnek, mint azokat, amelyek az asztallap felett hallatszódhatnak! A megszegényített tiszt megértette és megszívlelte uralkodója célzását. A megneveléséhez segítséget nyújtó móri baka pedig két hét jutalomszabadságot kapott.

A korabeli képviselőtestületi ülések jegyzőkönyveit olvasva élénk tárulnak azok a törekvések, amelyekkel a testület Mór lakosságának kulturálódását, életszínvonalának és egészségügyének fejlődését kívánta előmozdítani. A tenni akarást azonban többnyire az üres kassza akadályozta. Az eredmények szegényesek voltak. 1853-ban a mai helyére kijelölt „homoki”, vagy akkor még „Kolera” - temetőnek nevezett sírkertbe ravatalozót építettek. 1879-ben egy új gyógyszertár épült. A tervezett kórház helyett csak egy-két betegszoba lett berendezve. 1883 óta szakképzett bábát alkalmazott a község. 1913-tól új közvágóhíd használatára kötelezték a henteseket, ugyanekkor kezdte meg működését az első mozgóképszínház is.

A község vezetői 3 hídmérleg megépítéséről is gondoskodtak, a településnek a szőlődombok felé vezető utcáin pedig a permetező lajtok megtöltésére alkalmas szívó-nyomó kutakat állítottak fel.

Stroh

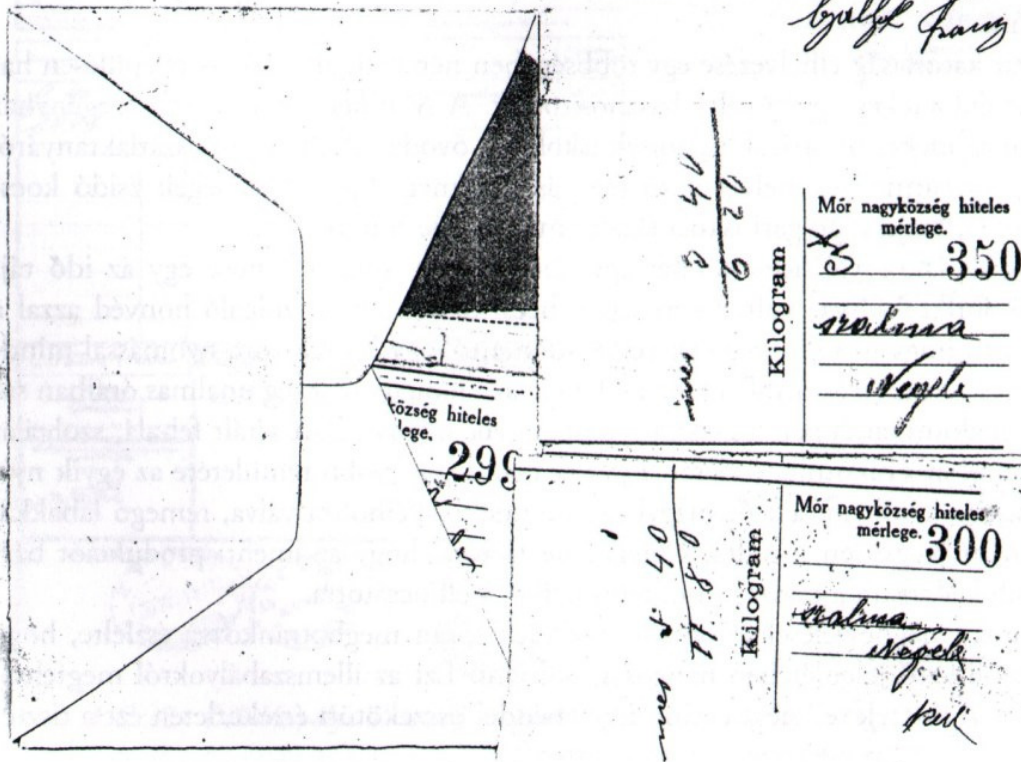
à q. = 4 K. -

Schloss stall
 Gestütt
 Czigánytelek

1980 kg
2480 .
12220 .
16680 kg = 4.

667 K 20 K Sage! Sechshundertsebenunds
 sechzig Kanne und 20 Heller.
 Mór den 14. Februar 1915

Gyulffy Franz

Mór területén a második világháborúig három hídmérleg állt a lakosság rendelkezésére: egy a Rákóczi utcai Rókus kápolna mellett, egy a Piac téren, a harmadik pedig a mai autóbusz-pályaudvar közepén.

A kép egy szalmavásárlás és szállítás-mérlegelés számláit mutatja be.

A fuvarok a kastély istállójába, a lótenyészethez és a cigánytelekre történtek.

A villanyvilágítás bevezetését is hosszas tárgyalások, pályázatok és a kölcsönszerzési lehetőségek felkutatása előzték meg. Végül 1914 elején született meg Móron a villanyvilágítás. Addig az utcasarkokon álló petróleumlámpák szolgáltatták a közvilágítást, s ezek most már a lakásokban is átadták helyüket a sokszorta nagyobb fényt adó „villanykörtéknek”.

Az elavult petróleumlámpák az első világháború előtt átadták helyüket a korszerű villanyvilágításnak

MÓR NAGYKOZSÉG VILLAMOS MŰVE

BARDOS és BRACHFELD

Telefon (Interurban) : 16.

Sürgőnycim : Villamtelep. Mór.

Leolv. k. l. sz. : 5/213

Fogyasztószám : 213

Flatscher János, József és Fia Mór.
6.5H *Wekerle* *47* szám.

Számla.

	K.	f.
A <u>94054</u> számú árammérő jelzése :		
19 <u>16</u> , júl. hó <u>31</u> n. <u>672</u> hektowattóra		
19 <u>16</u> , júl. „ <u>19</u> ” „ <u>12</u> ”		
a fogyasztás <u>660</u> hektowattóra		
fizetendő hektowattóránként <u>4</u> fillérjével	26	40
az árammérő <u>1</u> havi bére	1	—
a berendezés dik részlete	27	40
Összesen	27	40

Mór, 1916. júli. 30. hó n. Köszönettel felvettük

Mór nagyközség villamos művének
 üzemvezetősége.

[Handwritten signature]

A Férj
Móri
vármegye.
járás.

Útlevel-lap.

Az utlevelet kérő	neve	állása vagy foglalkozása	családi állapota	lakhelye esetleg illetőségi helye	kora	vallása	katonai és polgári kötelezettségi viszonyai	utazásának célja	hova utazik? tengerentúli kivándorlás esetén mely kikötőből?	Személyleírás					
										terméte	arca	szálla bajusa	szeme	szája	orra
Az utlevelet kérő	<i>Streng Ferenc</i>	<i>háztartásvezető</i>	<i>férfi</i>	<i>Móri</i>	<i>36 éves</i>	<i>n. hitves</i>		<i>kivándorlás</i>	<i>Amerika</i>	<i>szőke</i>	<i>hosszú</i>	<i>szőke</i>	<i>szőke</i>	<i>szőke</i>	<i>szőke</i>
	<i>Streng Anna</i>	<i>háztartásvezető</i>	<i>házas</i>	<i>Móri</i>	<i>15 év</i>	<i>"</i>		<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>
	<i>Streng Anna</i>	<i>"</i>	<i>házas</i>	<i>"</i>	<i>11"</i>	<i>"</i>		<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>
	<i>Streng Anna</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>5"</i>	<i>"</i>		<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>
	<i>Streng Anna</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>10 év</i>	<i>"</i>		<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>	<i>"</i>

(Férj már Amerikában van)

Az utlevel kiállítására ellen sem a véderő törvényen alapuló állítási vagy szolgálati kötelezettség, sem büntető törvényekkel szembeni kivándorlási tekintetből vagy más okból akadályozható.

Kelt: *Móri* 1909. évi *július* hó *2* n.

Látta:

Kovács
főosztályvezető.

híró.

Kiállította:

Tóth
közjegyző.

Egy - a sok száz útlevelkérő lapból - mint oly sok esetben, itt is döntő érv lehetett a „férje már Amerikában van” megjegyzés. A kivándorlási engedély kiadása előtt mindenkinek alá kellett írnia egy jegyzőkönyvet, melynek fő feladatát az alábbiak voltak: Az Észak-Amerikai Egyesült Államokban a gazdasági viszonyok még mindig nem javultak, s a közeljövőben nagyobb arányú fellendülés nem várható. A munkaalkalmak szaporodásairól és a kereseti viszonyok javulásáról terjesztett hírek nem erednek önzetlen forrásból. Az államköltegen való hazaszállítás kedvezményben nem részesíttetik.

Kezdetben egy szobai és egy konyhai égő után fizették a „pauschal”-t, vagyis egy átlagösszeget. A komoly beruházás finanszírozásához a Móri Takarékpénztárból vettek fel közel 350.000 korona kölcsönt.6

Ennek a tőkének és 10%-os kamatának visszafizetése megint hosszú időre megterhelte a község amúgy is gyenge anyagi erejét. A község vezetői a korábbi évek nagyobb adóbevételeire számítottak. A nagyközség tulajdonában levő földek, legelők, a faiskola, a hídmérlegek, aztán az egyre népesebb hetivásárok és a négy országos vásár is szép hasznot hoztak. Az előjáróság 1903-ban megvásárolta a nagybirtokosoktól a vásártartási jogot, így a helypénzbeszedés is gyarapította a

köztség bevételeit. Röviddel az első világháború kitörése előtt Lamberg Ferenctől megvásárolták a mai állatvásártér területét, mellette pedig Grünfeld Ignác középbirtokostól béreltek egy, a sertésvásár céljára alkalmas területet.

Mór kézművesiparának és kereskedelmének gyors fejlődése ellenére az alapvető ágazat mégis csak a mezőgazdaság maradt. Az évszázad végén a nagybirtokosok kezén volt a 18.845 holdas móri határ nagyobbik része. (1893: 13.542 hold). Az urasági puszták fojtogató gyűrűjében több ezer néhányholdas apró parasztgazdaság tengődött. Minden szorgalom és takarékosság ellenére nagy tömegek vergődtek szegénységben, akik a menekülés egyetlen kiútját a kivándorlásban kívánták megtalálni. Az állam igyekezett minden eszközzel megakadályozni az adózó - és a várható háború miatt fontos hadra fogható férfilakosság távozását. A kivándorlási kérelem „indok” rovatába beírt „kenyérkereset” szó előtt azonban kénytelenek voltak meghajolni. Gyakori volt, hogy először a legényemberek, családapák hajóztak az Amerikai Egyesült Államokba, vagy Kanadába, és ha már némi vagyonkát össze tudtak gyűjteni, akkor menyasszonyukat, vagy családjukat is kihozatták maguk után.

Arra is voltak példák, hogy összespórolt pénzükkel hazajöttek, s itt néhány hold föld, szőlő megvásárlásával alapozták meg jövőjüket. A kivándorlás a háború után is folytatódott, sőt még nagyobb méreteket is öltött - de ekkor a fő cél már Kanada volt. Hivatalos források a Mórról kivándoroltak létszámát 1500 főre becsülik. Ezt a főleg németajkúakat érintő létszámvesztést már nem pótolta és ellensúlyozta az a kis létszámú idetelepülő jövevény, akiknek nevével az egyházi nyilvántartások lapjain a XIX. század közepétől még találkozunk. Többségük már nem Ausztriából, hanem a közeli többé-kevésbé német lakta falvakból érkezett. Érdekességként jegyezzük le, hogy az 1843 óta magyarul vezetett nyilvántartásokat 1849 után újra latinul vezették.

1853. febr. 16. A móri Jacobus Heinik a bakonycsérnyei Joseph Schmelczer Rosina nevű lányával kötött házasságot.

1854. jan. 31. A csatkai Josephus Ament Antoni Rieder özvegyét, Barbara Strenget vette feleségül.

1854. márc. 21. Franziskus Csaider natus Sexard (Szekszárd) a móri Magdalena Becket vette el.

1855. jún. 4. Josephus Haas subinquilinus habitat (lakik) Moor, Theresia Pollmannt, natus (szül.) in Jásd.

1855. aug. 7. Laurentius Scheller, natus in Kupferberg (Bavaria) habitat Alba Regia (Székesfehérvár) a móri Julianna Senfet vette el.

1855. okt. 23. Carolus Honig Luipersdorf (Ausztria) cum Carolina Augusztá Weinkopf, nata in Hörnstein (Ausztria).

1858. febr. 8. Franciscus Dittrich subinquilinus, nata in Kleinmurai (Moravia) a móri Catharina Skrinárt vette el.

1859. febr. 1. Petrus Honig, natus in Neustadt (Moravia) - Rosalia Hepp, Moor.

1863. máj. 4. Antonius Reichardt, inquilinus Moor, - Elisabeth, filia Jacobi Dietrich colonus Gant = a gánti telepes Dietrich Jakab Erzsébet nevű lányát vette el.

1863. júl. 27. Antonius Vesely, nata Bohemia - Franciska Koll, Moor.

1864. jan. 27. Petrus Schleifer, Albrechtsberg in Austria - Catharina Peiszer, Adony.

1865. febr. 14. Zitka Franciscus, Bohemia - Móder Maria, Moor.

1865. febr. 14. Skander Adamus, Silezia, móri lakos a Bodajkon született móri lakos Wachtler Elisabethtel kötött házasságot.

1865. nov. 8. Gippert Henrikus Moor - Glattfelder Catharina. - született: Kisbér.

1867. febr. 11. Franciscus Koszta, Mlázovitz in Bohemia - Theresia Libich, Moor.

1867. febr. 18. Mathias Richter, Bohemia - Theresia Müller, Moor.

1867. febr. 25. Josephus Mintzler, Pohosch in Moravia - Rosina Penhauer, Dörfel in Silesia.

1885-től Az addig latinul vezetett nyilvántartásokat már újra magyar nyelven folytatják:

1885. Czermann József móri „magánzó” a Promontoron (Budafok) született Welz Annát

1885. Az Ószőnyben született Schülle Kálmán a móri Brettschneider Juliannát -

1885. Az Esztergomban született Münsberger Sándor a móri Schmidt Máriát -

1887. A móri Nyerges Károly (anyja neve: Négele Teréz) a Goggauban (Krajna) született Bischoff Máriát -

1888. A móri Móder György az Oszlopi (Bakonyoszlop) Wolf Johannát -

1888. A Jägerndorfi (Szilézia) születésű özv. Röper Rezső a Varsányi (Veszprémvarsányi) Poják Terézt -

1888. Az ausztriai Leopoldsdorfban született Rehak Imre mészáros a móri özv. Müller Sebestyénét -

1889. Az Eidlitzben (Csehország) született Schönfuss Károly „állatgyógyász” a Szilsárkányban született Pénzes Anna móri lakost -

1889. Az Ácsteszéren született özv. Fischer János szabó, móri lakos a móri Schattinger Máriát -

1890. Özv. Polovitzer József az ugyan csak özvegy Knolmár Györgyné Iszkaszentgyörgyi lakost -1890. Friedmann Károly móri levélhordó a Bécsben született Stulla Amáliát -

1890. Gack Henrik szül. Hőgyész - Tolna megye - a móri Peidl Katalint -

1892. A Romádon (Veszprém m.) született özv. Peidl Mátyás szabó, Bakonysárkányi lakos az Ószőnyben született Hauk Erzsébet móri lakost -

1893. A móri Klein Ferenc a hantosi születésű Piller Anna móri lakost -

1893. A Ráckevei Tauber Péter (a. n. Woller Veronika) a Kecskéden született, Mór-Sövénykuton lakó Vicha Kunigundát -

1894. A lovasberényi születésű Krell József az Oszlopon született Meister Juliannát -

1894. A Bucsuszentlászlón (Zala m.) született Hertner István (a. n. Holzinger Aloizia) az Akán született Havlik Mária móri lakost (a. n. Schusztek Anna) -1894. Klock Ferenc az ácseszéri születésű Hauer István özvegyét, Schweighardt Annát -

1896. A szári születésű özv. Kerbler Mátyás (a.n. Riedinger Erzsébet) a móri özvegy Glattfelder Sebestyennét

1897. Az Ácson született Stoffer Mihály a móri Gippert Annát -

1898. A móri Skobrák Mihály (a. n. Peisz Mária) a Tarjánban született Ádám Katalint (a. n. Schwartz Erzsébet) -

1898. A szombathelyi (Bakonyszombathelyi?) Berger Rezső a móri Kriszt Máriát-

1899. Bobka József szül. Virbonthal (Szilézia) a móri Fischer Máriát -

1899. Wachler János szül. Soroksár, (a. n. Schmelczer Teréz) a móri Gippert Máriát -

1900. Stoffer Ödön ácsi születésű vendéglős a Hercegfalván született Schweighardt Teréz móri lakost (a.n. Gróf Anna) -

1900. Fritz István szül. Felsőbükk (Sopron m.) Súúri lakos a móri Pomeiszl Terézt, (a. n. Heim Erzsébet) vette feleségül.

1900. A Kecskéden született Hartmann József a móri Wilhelm Erzsébetet -

1901. A Győrmegyei Nyúl községben született Héberling Adolf (a. n. Regensperger Mária) a móri Fink Paulát -

1902. A kőhányáspusztai Kittberger Béla a móri Szauer Etelkát (a. n. Trauttmann Mária) -

1902. A móri Libich János az akai Mayer Máriát -

1902. A Bakonysárkányban született Ackermann István móri lakos az itteni Frey Erzsébetet (a. n. Schwartz Teréz) -

1903. A móri özv. Schindele Ferenc a Bodajkon született Varga Mária móri lakost -
(anyja n. Schindele Éva)

1903. Az akai Hoffmann Mátyás (a. n. Kohn Borbála) a móri Unger Terézt -

1904. A pusztavámon született Unger József a móri Wiszt Máriát - (a. n. Mattesz
Magdolna) -

1904. Vogel Maximilian, szül. Karvin - Schlesien - (a. n. Kadelka Mária) a móri Frey
Juliannát -

1905. Palanik Mihály Vértessomlyóról (a. n. Bittner Magdolna) a Bodajkon született
Haug Vilma móri lakost - (a. n. Schultz Erzsébet)

1905. Özv. Frank Flórián pusztavámi lakos a móri özv. Négele Ignácnét -

1906. Konetsny Aladár adótiszt (szül. Berettyóújfalu) a móri Kantz Máriát.

1907. Dr. Schleicher Imre móri születésű székesfehérvári lakos a móri Vieszner
Vilmát -

1907. Schweighardt István balinkai lakos a suuri születésű Klupács Rozália Mór-
Sövénykuti lakost -

1908. Dipolt János csákvári lakos a móri Schindele Máriát -

1909. Vogel Leó (a. n. Kadelka Mária) szül: Karvin, Bezirk (körzet) Freistadt,
Schlesien, a móri Frey Annát - vessük össze az 1904 évi második adattal !! -

1909. A Lipcséből Móra települt Fichtner Ferenc Michels Anna budapesti lakost -

1910. Hinterhüttner Ferenc kőműves a nagyvázsonyi Schneider Rozáliát -

1910. A csatka-súri Ackermann József a móri Horváth Ágnes (a. n. Schweiger
Zsuzsanna)

1912. Özv. Gerstmár György pátkai lakos a móri Groszeibl Juliannát -

1914. Beber István császári lakos a móri Flatsker Terézt vette feleségül.

Még egy utolsó adat: Itt Móron kötött házasságot 1912-ben az a Velinszky László, aki a Tanácsköztársaság idején a megye közoktatásügyi megbízottjaként sokat tett a móri iskolaügy fejlesztéséért. A mai Wekerle utca egy ideig az ő nevét viselte. Az idősebb móriak által jól ismert Farádi József rőfőskereskedő leánytestvérét, Farádi Máriát vette feleségül.